

*Драган Траиловић**

Институт за међународну политику и привреду, Београд

УПОРЕДНА ПЕРСПЕКТИВА СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ ДЕЛОВАЊА КИНЕ У ЦЕНТРАЛНОЈ АЗИЈИ И РЕГИОНУ БАЛКАНА**

Сажетак

Кинеско ангажовање у глобалним пословима се значајно интензивирало током последње две деценије, а праћено је њеном растућом економском моћи, као и амбицијама да утиче на редефинисање постојећег међународног поретка. Међу регионима који су привукли пажњу Кине, између осталих Централна Азија и Балкан, јављају се као значајне геополитичке арене где Кина тежи остварењу својих економских, политичких и, у неким случајевима, безбедносних циљева. Иако се ови региони значајно разликују, оба нуде важан увид у механизме, приоритете, прилагодљивост и контекстуалну флексибилност кинеске спољне политике. Рад има за циљ да уочи сличности и разлике у кинеском спољнополитичком ангажовању у ова два региона. У раду се користи упоредни приступ, а компаративни оквир је организован око четири димензије спољнополитичког ангажовања Кине: економска, политичка,

* Имејл адреса: dragan.trailovic@diplomacy.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-9707-9867.

** Рад је настао у оквиру пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2025. године”, који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2025. године.

безбедносна и социокултурна. Закључци рада указују на то да економско ангажовање представља основу кинеске спољне политике у оба региона, које служи као примарни инструмент утицаја. Међутим, поред ове заједничке особине, Кина прилагођава свој спољнополитички приступ локалним условима. Закључци указују на прагматичну, адаптивну спољну политику која уравнотежује њене глобалне амбиције са регионалним реалностима.

Кључне речи: спољна политика, Иницијатива „Појас и пут”, економска дипломатија, Кина, Централна Азија, Балкан

УВОД

Успон Народне Републике Кине као глобалне силе у 21. веку, који је обележен ширењем њеног утицаја посебно азијско-пацифичким регионом, али и широм евроазијске копнене масе, прати све више проактивнија и асертивнија спољна политика. У последњих двадесет година, Кина активно подстиче успостављање нових модела регионалне и глобалне сарадње у политичкој, економској, културној и безбедносној сфери. Међу најзначајнијим примерима оваквих настојања издвајају се Шангајска организација за сарадњу (ШОС), Иницијатива „Појас и пут”, Азијска инфраструктурна инвестициона банка (АИИБ) (Jakóbowski 2018, 659–660), као и најновија Међународна организација за медијацију.¹ Поред тога, Кина је представила и више нових глобалних иницијатива, као што су Глобална развојна иницијатива, Глобална безбедносна иницијатива, Глобална цивилизацијска иницијатива и последња Иницијатива за глобално управљање. Додатно, као значајан нови нормативни модел сарадње и партнерства међу државама Кина је развила и концепт „заједнице заједничке будућности човечанства”, који постепено

¹ Међународна организација за медијацију (*IOMed*) је новоформирано међувладино тело иницирано од стране Народне Републике Кине са седиштем у Хонгконгу као глобална институција која решава међународне спорове путем медијације. Њен мандат обухвата медијацију спорова између држава, између државе и страног држављанина, као и у међународним трговинским споровима. Учешће је добровољно, а исходи медијације нису обавезујући (*International Organization for Mediation n.d.*).

заузима централно место у њеном спољнополитичком дискурсу (Radtio 2024; State Council Information Office [SCIO] 2023).

Овакво ангажовање Кине у глобалним пословима одражава пре свега њену растућу економску моћ, али оно показује и њене напоре да пројектује утицај, како ван економске сфере на политичку, безбедносну и културну, тако и ван свог непосредног суседства. То наговештава да њено све јаче међународно присуство надилази непосредне економске користи и имплицира дубљу тежњу за ширим геополитичким утицајем. Посебно од 2012. године и доласка Си Ђинпинга (*Xi Jinping*) на највише политичке функције у земљи, Кина је значајно повећала своје ангажовање у регионима изван Југоисточне Азије. Међу регионима који су привукли пажњу Кине, Централна Азија² и Централна и (Југо)Источна Европа, а самим тим и Балкан³ као подрегион, јављају се као значајне арене ангажмана кинеске спољне политике, нарочито у оквиру Иницијативе „Појас и пут“, која је покренута 2013. године.

Регион Централне Азије кључан је за енергетску безбедност Кине, јер обезбеђује приступ виталним ресурсима нафти и гасу, којима је регион богат. Такође, служи као кључни транзитни коридор за Иницијативу „Појас и пут“, јер представља копнену спону Кине са Западном Азијом и Европом. Осим тога, Централна Азија дели границу са кинеском ујгурском аутономном регијом Синђанг (*Xīnjiāng*), у којој се Кина суочавала са сепаратистичким тенденцијама, што чини регионалну безбедност и стабилност питањем од највећег значаја (Bitabarova 2018, 152–155; Taliga 2021).

Балкански регион, с друге стране, удаљенији је од непосредних интереса Кине у односу на њој суседни централноазијски регион. Зато се, историјски посматрано, кинеско ангажовање на Балкану развијало значајно спорије, од њеног видљивијег, пре свега економског присуства (инфраструктурни пројекти и зајмови), након почетка глобалне финансијске кризе 2008. године, преко успостављања шире међурегионалне платформе за сарадњу у формату „16+1“⁴ (*China–CEEC*), до убрзања њеног ангажмана

² Киргистан, Казахстан, Таџикистан, Туркменистан, Узбекистан.

³ Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Грчка, Румунија, Северна Македонија, Словенија, Србија, Хрватска, Црна Гора.

⁴ Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Естонија, Летонија, Литванија, Мађарска, Пољска, Румунија, Северна Македонија, Словачка, Словенија, Србија, Хрватска, Црна Гора, Чешка. Приступањем Грчке

објавом Иницијативе „Појас и пут” 2013. године и јачања билатералних односа са појединим земљама. Првобитно усмерен на транспортну инфраструктуру, кинески ангажман у региону временом је проширен на индустрију, енергетику, комуникације, ИТ и културу, а у неким случајевима и сарадњу у области војне индустрије и јавне безбедности (Zweers et al. 2020, 7–23; Liu 2019, Vangeli 2022, 3–11).

Овај рад има за циљ да утврди постојање сличности и разлика у кинеском спољнополитичком ангажовању у ова два региона, са додатним циљем да се извуку шири закључци о основној логици кинеске међународне стратегије. Циљ је првенствено да идентификујемо регионално специфичне механизме кинеске спољне политике, као и да уочимо шире обрасце њеног спољнополитичког ангажмана изван билатералних особености. У складу са тим рад настоји да одговори на питања: Које су кључне сличности и разлике у спољнополитичком ангажовању Кине у Централној Азији и на Балкану? Како Кина прилагођава своје инструменте спољне политике различитим регионалним условима? И шта нам то говори о широј логици и стратешким приоритетима кинеске спољне политике? Аргументујемо да је спољна политика Кине стратешки конзистентна у оба региона, првенствено се ослањајући на економске алате, али њена имплементација је у значајној мери специфична за конкретан контекст, односно флексибилна и адаптивна у односу на прилике и ограничења конкретних региона.

У раду се служимо компаративним приступом на регионалном нивоу, третирајући Централну Азију и регион Балкана као два агрегатна случаја, посматрамо их колективно, односно као две засебне упоредне арене. Ове случајеве смо изабрали из неколико разлога. Прво, иако се ови региони значајно разликују, на пример, по историји, геополитичком контексту и институционалном окружењу, оба региона деле неке структурне карактеристике: постсоцијалистички су, геостратешки су позиционирани и историјски су подложни значајним спољним утицајима великих геополитичких актера. Друго, сама Кина често обликује свој ангажман на регионалном нивоу, што потврђују регионални формати сарадње као што су Самит Кина – Централна Азија и

формат прераста у „17+1”, да би се три балтичке земље повукле из овог оквира сарадње 2021. и 2022. године.

оквир сарадње Кина – земље Централне и Источне Европе (*China–CEEC*), који обухвата и Балкан, иако се истовремено ангажује и билатерално. Треће, регионална перспектива омогућава идентификацију ширих образаца спољнополитичког ангажмана који превазилазе појединачне билатералне варијације. Наравно, у оквиру сваког региона истичемо кључне националне варијације када је то аналитички релевантно. Компаративни оквир организован је око четири аспекта спољнополитичког ангажовања: економски, политички, безбедносни и друштвени ангажман.

Рад је структурисан на следећи начин. Након уводног дела дајемо сажет приказ опште стратегије кинеске спољне политике као контекст. Затим спроводимо упоредну анализу кинеске спољне политике у Централној Азији и на Балкану по следећим димензијама: 1) (гео)економски ангажман (инфраструктура, трговина, инвестиције, енергетика, транспортне везе, пројекти у оквиру Иницијативе „Појас и пут”); 2) дипломатски/(гео)политички ангажман (самити, билатерални/мултилатерални оквири); 3) безбедносни ангажман (ШОС, војна/полицијска сарадња, продаја наоружања, сарадња у области јавне безбедности) и 4) друштвени и културни ангажман (културна дипломатија, Конфуцијеви институти, медији, јавно мњење, мека моћ). У сваком одељку бележимо сличности и разлике у приступу Кине, наводећи конкретне примере из појединих земаља где је то релевантно, али одржавајући фокус на регионалном нивоу. У закључку се сумирају кључне паралеле и специфичности за сваки регион и за шире оквири кинеске спољне политике.

ОД УЗДРЖАНОСТИ ДО АСЕРТИВНОСТИ: КОНТИНУИТЕТ И ПРОМЕНЕ У СПОЉНОЈ ПОЛИТИЦИ КИНЕ И ЊЕНЕ ГЛАВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Званична спољна политика Народне Републике Кине почива на базичним начелима као што су суверенитет и начело мирног суживота. Још од педесетих година прошлог века, Кина заговара принципе мирољубиве коегзистенције: међусобно поштовање суверенитета и територијалног интегритета, ненападање, немешање у унутрашње послове, једнакост и узајамну корист, те миран

суживот. Та начела обликују кинеско виђење света у којем свака држава има једнак и неприкосновен суверенитет и право да сама бира сопствени пут развоја без спољног мешања (Huairu, 2003, 181–185). Кинеско континуирано позивање на ове принципе, као и на питања суверенитета, модернизације и националног уједињења своје основе има у „веку понижења”, историјском периоду обележеног страним утицајем и територијалним уступцима на рачун западних сила и Јапана, а што је озбиљно окрњило суверенитет Кине у то време (Zhu, 2025). Због тога, овај историјски период наставља да обликује спољну политику Кине и њену одлучност да заговара и брани принципе суверенитета и територијалног интегритета. И данас, концепт председника Си Ђинпинга о „заједници заједничке будућности човечанства” суштински понавља ове идеје и наглашава да све земље треба да уживају једнак суверенитет, да глобалним пословима управљају заједнички, не по диктату најјачих, и да теже обострано корисном развоју ради заједничког просперитета.

Овај концепт има за циљ да понуди такву визију глобалног поретка који је заснован на истинском (стварном) мултилатерализму, а који подразумева равноправно и инклузивно учешће свих држава у међународним односима и који почива на принципима узајамне користи и сарадње, солидарности, поштовања разноврсности цивилизација и заједничког напретка и развоја (SCIO 2023). Тако се кроз актуелну кинеску спољну политику протеже јасна линија континуитета са доследном приврженошћу државном суверенитету, узајамној користи и мултиполарном светском поретку, који се често поставља као алтернатива „либералном међународном поретку”, који се одређује као америчко-центрични.

Иако су основна начела кинеске спољне политике остала непромењена, њен стил и обим су се током времена знатно променили. У ери Денг Сјаопинга (*Deng Xiaoping*) доминирала је максима „сакриј снагу и сачекај свој тренутак”, и тада је приоритет дат економском развоју и избегавању конфронтацији са великим силама. Међутим, већ у време Ху Ђинтаа (*Hú Jǐntāo*), а посебно са Си Ђинпингом, Кина је све израженије почела да делује као сила са глобалним амбицијама (Mitrović 2022; Choyleva 2024). Иако се често истиче да је управо Си извршио заокрет ка асертивној спољној политици, бројни процеси у том правцу започели су и раније (Scobell 2020, 6). Ху Ђинтао је промовисао концепт изградње „хармоничног света” у међународним односима, као спољну

манифестацију своје унутрашње политике стварања „хармоничног друштва” (Medeiros 2009, 48–50; Wang 2014, 7). Идеје о „кинеском сну” и „великом националном препороду” само су радикалније артикулисане и институционализоване под Сијем, уз знатно чвршћу и централизовану контролу над дипломатским и економским инструментима спољне политике (Wang 2014; Doshi 2019, Scobell 2020, 6).

Кина данас користи широк спектар спољнополитичких инструмената од економских, дипломатских, војних, до правних. Највидљивији је облик економске дипломатије, пре свега кроз Иницијативу „Појас и пут”, која предвиђа изградњу инфраструктурне мреже железница, аутопутева, лука и гасовода од Кине до других делова света (McBride, Berman, and Chatzky 2023). Поред економских инструмената, Кина активно користи мултилатералну дипломатију (ШОС, БРИКС, УН), механизме меке моћи (Конфуцијеви институти, медији, културна дипломатија) и све израженију војну пројекцију моћи, укључујући прву и једину прекоморску базу у Џибутију и растуће присуство кинеске морнарице у међународним водама.

Главни елементи кинеске спољне политике, односно карактеристике кинеског глобалног позиционирања најуопштеније посматрано су: 1) залагање за инклузивни мултилатерализам, а супротстављање ексклузивним алијансама, блоковској подели и хладноратовском менталитету; 2) развијање сарадње са Глобалним југом, позиционирајући себе као представника света у развоју; 3) обезбеђивање економских и развојних интереса кроз олакшавање трговине, инвестиција и осигурање тржишта; 4) јачање безбедности, како националне, тако и међународне, позиционирајући себе као глобалног миротворца (план за Украјину, споразум између Ирана и Саудијске Арабије, мировне мисије УН); 5) заговарање мултиполарности и супротстављање утицају Сједињених Америчких Држава и онемо што Кина перципира као хегемонско понашање и стратегије њеног обуздавања; 6) ажурирање важећих правила и норми актуелног међународног поретка, подршка постојећим (Светска банка, Светска трговинска организација), али и стварање нових правила и норми; 7) увећање њене дискурзивне и њене меке моћи; 8) стварање синоцентричних институција (ШОС, АИИБ) (SCIO 2019a; SCIO 2019b; Lanteigne 2020; Council on Foreign Relations n.d.).

Током последњих деценија, кинеска спољна политика еволуирала је ка међурегионалном и мултидимензионалном приступу (Jakóbowski 2018). У првим деценијама Народне Републике, Кина је тежиште своје спољне политике имала усмерено ка Источној и Југоисточној Азији, настојећи да обезбеди стабилност у непосредном окружењу. Са процесом „реформе и отварања”, овај регионални фокус постепено се проширио како су расли кинески економски интереси и глобална повезаност (Lanteigne 2020, 170–199; 200–201).

У Азији, кинеска дипломатија, поред економске сарадње, остаје усредсређена на безбедност и стабилност суседства, посебно у Јужном кинеском мору. У Африци и Латинској Америци нагласак је на приступу природним ресурсима, диверсификацији тржишта и промоцији наратива „Југ–Југ” заснованог на узајамној користи и немешању. На Блиском истоку Кина примењује прагматичан баланс између енергетске безбедности и неутралности у регионалним сукобима, док у Европи и ширем евроазијском простору све више користи економску дипломатију и инфраструктурне пројекте.⁵

УПОРЕДНА АНАЛИЗА СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ АНГАЖМАНА КИНЕ: СТУДИЈЕ СЛУЧАЈА ЦЕНТРАЛНЕ АЗИЈЕ И БАЛКАНА

(Гео)економски ангажман

Економско ангажовање Кине је основни стуб њене спољне политике и у Централној Азији и на Балкану. У Централној Азији, Кина је постигла готово доминантну позицију, јер је успешно потиснула Русију као главног економског и трговинског партнера. Генерално посматрано, економско деловање Кине у Централној Азији је интензивно и вишеструко, а пре свега укључује велика улагања у енергетску инфраструктуру (нафтоводи, гасоводи, електране), транспортну инфраструктуру (железница, путеви, интермодална чворишта) и рударство, као и инвестиције у производњу, пољопривреду и високу технологију (Jian 2018, 241).

⁵ Детаљније о међурегионалном приступу кинеске спољне политике видети у: Lanteigne (2020).

Приметно је да Кина такође све више улаже и у пројекте обновљивих извора енергије у овом региону (Muratalieva 2024).

У 2024. години, Кина је чинила око 40% целокупне централно-азијске спољне трговине са око 95 милијарди долара, при чему је највећи део остварен са Казахстаном (Sakenova 2025). Поред тога, до сада укупне кинеске инвестиције у Централној Азији прелазе 40 милијарди долара (Rostami 2025).

Централна Азија поседује значајне резерве нафте и гаса,⁶ тако да је Кина доминантно тежила изградњи гасовода и нафтовода како би себи обезбедила ове ресурсе и извршила диверзификацију извора снабдевања. Гасовод Централна Азија – Кина и нафтовод Казахстан – Кина су најистакнутији примери. Гасовод Централна Азија – Кина почиње на граници између Туркменистана и Узбекистана, пролази кроз централни део Узбекистана и јужни део Казахстана, а завршава се у Синђангу у Кини. Гасовод је пројектован за капацитет од 55 милијарди кубних метара годишње и има три линије, линију А (2009.), линију Б (2010.) и линију Ц (2014.) док је нова линија Д у изградњи (Bitabarova 2018, 154–155; China National Petroleum Corporation [CNPC] n.d.).

Инвестиције у саобраћајну и транспортну инфраструктуру су кључне за кинески приступ централноазијском региону, посебно у оквиру Иницијативе „Појас и пут”. Ово подразумева изградњу и надоградњу железница и аутопутева широм региона. Окосницу постојеће железничке инфраструктуре у региону чини рута кроз Казахстан. Овај коридор је главна артерија за железнички теретни саобраћај између Кине и Европе, а само у 2024. години, овом рутом је превезено 32 милиона тона терета.⁷ Као алтернатива овом северном коридору покренут је и пројекат изградње јужног коридора, железничке руте Кина-Киргистан-Узбекистан, који је један од највећих кинеских пројеката у региону (Rostami 2025).

Генерално посматрано, мултимодални Транскаспијски међународни транспортни коридор (*TITR*), познат и као Средњи коридор (*Middle Corridor*) у чијем развоју учествује и Кина постаје још једна артерија за транспорт робе из Кине, преко Централне Азије

⁶ Конкретне податке о томе видети у Dou, Wen and Wang (2024, 171-189)

⁷ У 2024. години, из Кине је саобраћало 11.920 теретних возова ка Централној Азији. Укупан превезени терет достигао је 882.712 јединица еквивалентних двадесет стопа (енгл. *twenty-foot equivalent unit – TEU*) (Belt and Road Portal 2025).

до Европе (Sakenova 2025). Кина је у почетку била пасивна према развоју Средњег коридора који заобилази Русију и Иран. Међутим, од 2024. године показује активнији приступ кроз улагања у грузијску луку Анаклија, придруживање Кинеске железничке компанија за контејнерски транспорт (*China Railway Container Transport Corp.* компанији *Middle Corridor Multimodal Ltd.*), заједничком железничком подухвату Азербејџана, Казахстана и Грузије, како би олакшала развој Средњег коридора, затим покретање железничке линије Каши (Кина) – Андижан (Узбекистан) и сарадњу са турском компанијом *Pasifik Eurasia* на железничким везама ка Турској (Pomfret 2024).

Као када је реч о Централној Азији, тако и на Балкану, Иницијатива „Појас и пут” служи Кини као главни механизам за остварење њеног економског присуства. Кинески економски циљеви на Балкану су првенствено усмерени на добијање приступа већем европском тржишту, користећи регион као транзитну руту и тачку утицаја унутар европске периферије. Кина активно настоји да искористи инвестиционе могућности доступне у региону, посебно у секторима као што су развој саобраћајне и транспортне инфраструктуре. Она такође има за циљ да обезбеди приступ природним ресурсима присутним на Балкану, као што су рудна богатства (Liu 2019).

Кина је уложила значајна средства у транспортну инфраструктуру Балкана, укључујући изградњу и модернизацију аутопутева у Црној Гори и Србији, као и у железничке пројекте попут линије Београд-Будимпешта. Инвестиције у енергетске пројекте, укључујући електране и повезану инфраструктуру, такође су биле кључна карактеристика кинеског ангажовања у региону. Посебно стратешки потез био је стицање већинског удела у луци Пиреј у Грчкој, која служи као кључна улазна тачка за кинеску робу намењену Балкану и широј Европи. Такође, *COSCO Shipping Lines* послује у Румунији са циљем да омогући ефикаснији транспорт робе из Централне Азије преко луке Констанца, а затим дуж Дунавског коридора кроз Централну и Источну Европу (Intermodal and Logistics 2019). Дакле, кључна инфраструктурна транспортна рута је Кинеско-Европска експресна копнено-морска линија, која комбинује поморске и железничке путеве, укључујући луку Пиреј у Грчкој којом управља кинески COSCO и железницу Будимпешта-Београд (Zweers et al. 2020, 8–11).

Неки од важнијих пројеката су: кинеска грађевинска компанија изградила је Пупинов мост у Београду, затим мост Пељешац у Хрватској, термо и хидро електране у Србији и Босни и Херцеговини, кинеска корпорација израдила је део ауто-пута Бар-Бољаре у Црној Гори, као и експлоатација нафте у Албанији (Патос-Маринез нафтно поље) (Balkan Investigative Reporting Network [BIRN]. n.d.; Vangeli 2022).

Кредити и механизми финансирања представљају још један значајан оперативни начин деловања Кине на Балкану. Кина првенствено користи кредите, које често обезбеђују државне банке попут Извозно-увозне банке Кине и Кинеске развојне банке, за финансирање пројеката у региону. Ови споразуми о кредитима често предвиђају коришћење кинеских извођача радова, радне снаге и материјала за пројекте. У поређењу са кредитима и финансирањем које нуди Европска унија, кинеске кредите често карактеришу бржи процеси имплементације и мање строжи политички услови, што их чини привлачнијим за ове државе (Liu 2019, 95–100).

Упоредно гледано, економско ангажовање Кине у Централној Азији је „дубље” и свеобухватније него на Балкану. Када је реч о Централној Азији, Кина је суседна држава и доминантан партнер, са интензивном трговином и изградњом кључне инфраструктуре. На Балкану, Кина делује више као спољни инвеститор који циља одређене прилике у складу са својом стратегијом повезивања са Европом. Уместо приступа генерализованог економског развоја какав Кина, мање-више, има у централноазијском региону, на Балкану њено економско присуство је у великој мери усмерено ка стварању контроле над критичним инфраструктурним тачкама. У оба региона главни економски ангажман јесте у вези са инфраструктуром (ауто-путеви, железнице, луке, електране). У Централној Азији нагласак је на обезбеђивању енергената (нафте и гаса), односно спровођењу стратегије диверзификације, како врсти енергената, тако и региона из којих се они набављају, као и стварању копнене везе са Европом, док је на Балкану фокус на повезивању са европским тржиштима путем морских лука и железнице. У оба региона Кина је искористила потребе за инфраструктуром и финансирала је пројекте тамо где је локални или други капитал оскудан. Уопштено посматрано, интеграција у глобалне планове Кине видљива је у оба случаја, коридори Иницијативе „Појас и

пут” који пролазе кроз оба региона, али је обим значајно већи у Централној Азији, која представља непосредно суседство Кине.

Дипломатски ангажман

Кинеска дипломатска активност и политички ангажман у Централној Азији и на Балкану допуњује економске инструменте њене спољне политике. Кинеско ангажовање у Централној Азији значајно се убрзало након распада Совјетског Савеза 1991. године, када је Кина кренула ка успостављању билатералних односа са новим, сада независним, централноазијским републикама.

У Централној Азији, Кина одржава блиске односе са свих пет република, како билатерално, тако и кроз неколико регионалних механизма сарадње. Билатерална дипломатска сарадња је изузетно интензивна и огледа се у честим разменама посета на највишем политичком нивоу. Са свим централноазијским републикама Кина има успостављено свеобухватно стратешко партнерство, док је са Казахстаном оно подигнуто на виши ниво и дефинисано као „трајно (перманентно) свеобухватно стратешко партнерство”, а са Узбекистаном је дефинисано као „свевремено свеобухватно стратешко партнерство за нову еру” (State Council of the People’s Republic of China 2023; Weitz 2025).

На мултилатералном нивоу, Кина се у региону Централне Азије користи платформама као што су Шангајска организација за сарадњу, као и форматом сарадње „Кина + Ц5” (Кина и пет централноазијских држава) за редовне састанке високих званичника. Шангајска организација за сарадњу, настала на основама Шангајске петорке (1996. године) установљена 2001. године, институционализовала је растуће безбедносне и економске интересе Кине у региону, пружајући мултилатерални оквир који је допуњавао билатералне односе (Роровић 2024). Кина је 2020. године покренула и сарадњу у формату „5+1” са земљама Централне Азије, као нови механизам регионалног дијалога и као још један додатак билатералним односима и постојећим оквирима сарадње као што су Иницијатива „Појас и пут” и ШОС. Први састанак одржан је на нивоу министара спољних послова 2020. године, што је представљало почетни корак ка формализацији сарадње. Формат је званично прерастао у самите 2023. године, када је у Сиану (НР Кина) одржан први самит шефова држава Кине и пет земаља Централне Азије

(State Council of the People's Republic of China 2023). На другом самиту одржаном у Казахстану 2025. године, потписан је Уговор о вечитом добросуседству, пријатељству и сарадњи, као и план за продубљивање односа у бројним областима друштвеног живота (Pomfret 2024). Кина овим настоји да додатно институционализује своју улогу у региону и продуби дугорочне стратешке везе са пет централноазијских држава. Значај овог споразума огледа се у томе што претходне, углавном декларативне политичке обавезе подиже на ниво формалног оквира усмереног ка очувању стабилних односа, јачању економске и безбедносне сарадње и учвршћивању кинеског утицаја у условима појачаног геополитичког надметања у Централној Азији.

Нова иницијатива сарадње у формату самита шефова држава „5+1” представља проширење кинеске улоге у региону и прелазак са доминанто економских односа са регионом и на поље политичке сарадње. Овај мултилатерални формат сарадње представља први такве врсте у коме је Кина самостално са земљама Централне Азије и где нема других актера као, на пример, у оквиру ШОС-а. Кина у својим дипломатским активностима према државама Централне Азије доследно наглашава принципе мирољубиве коегзистенције, узајамног поштовања суверенитета и неинтервенисања у унутрашње послове других земаља. Њени дипломатски напори у региону постају све израженији, понекад паралелно или чак у суптилном ривалству са Русијом, која традиционално посматра овај простор као своје стратешко „двориште”. Оснивање нових мултилатералних платформи под кинеским вођством и све већи нагласак на политичким циљевима указују на настојање Кине да активно учествује у обликовању регионалног поретка (Trailović 2022, 76–77; 87–90).

На Балкану, кинески приступ је пре свега билатералан. Кина нема високо институционализовани и формализовани мултилатерални механизам за регионалну политику, осим слабо институционализованог и мање формалног међурегионалног оквира сарадње и координације Кина – земље Централне и Источне Европе, који функционише на основу политичке воље учесника, без правно обавезујућих инструмената (Jakóbowski 2018). Растуће интересовање Кине за Централну и Источну Европу, па тако и за подрегион Балкана, започиње најпре првим форумом у Будимпешти 2011. године, а касније и првим самитом у Варшави 2012. године.

Формат сарадње, који је почео као „16+1”, касније је проширен укључивањем Грчке („17+1”), а затим смањен на „14+1” након повлачења неких земаља. Данас се о овом формату говори као о сарадњи Кине и земаља Централне и Источне Европе (*China-CEEC*) (*China-CEEC Cooperation* 2021; Mitrović 2023, 149–150).

Србија се истиче као кључни кинески политички партнер у региону. Односи две земље имају статус свеобухватног стратешког партнерства, које је 2024. године прерасло у заједницу Кине и Србије за заједничку будућност у новој ери. Односи Србије и Кине заснивају се на интензивној политичкој и дипломатској сарадњи, учесталим посетама на највишем нивоу и узајамној подршци у међународним питањима. Политички односи се темеље на заједничком залагању за принципе суверенитета, територијалног интегритета и неинтервенисања у унутрашње ствари других држава. Кључни моменти у развоју партнерства били су посете председника Си Ђинпинга Србији 2016. и 2024. године (Mitrović 2023; Stekić 2024). Кина доследно подржава позицију Србије у вези са Косовом и Метохијом, док Србија узвраћа подршком политици „једне Кине” и ставовима Пекинга у погледу Хонгконга и Синђанга.

У другим балканским земљама политички односи су мање интензивни и углавном усмерени на економске пројекте, без већих политичких услова или експлицитних захтева. Развијање чврстих политичких односа са Србијом представља кључни оперативни модел Кине на Балкану.

Специфичне геополитичке карактеристике сваког региона утичу и на кинеске оперативне приступе. Обиље енергетских ресурса у Централној Азији чини овај регион кључним за енергетску безбедност Кине. Континентални положај земаља Централне Азије повећава њихову зависност од транзитних рута, што даје посебан значај кинеским инфраструктурним пројектима усмереним на побољшање регионалне повезаности. Слабо развијене економије региона стварају значајну потражњу за кинеским инвестицијама и кредитима, што Кина и користи. Јединствена геополитичка структура Централне Азије, историјски и текући утицај Русије и утицај других геополитичких играча (САД, ЕУ, Турска) често захтева опрезан и кооперативан приступ Кине. Повлачење САД из Авганистана створило је перцепцију безбедносног вакуума у региону, који Кина настоји да ублажи јачањем безбедносне сарадње. Земље Централне Азије саме воде мултивекторске спољне политике,

балансирајући између различитих глобалних сила, укључујући Кину, како би максимизовале сопствене интересе и избегле прекомерну зависност од било које појединачне државе. Због тога је кинеска стратегија у Централној Азији обележена пажљивим балансирањем и настојањем да се унапреде сопствени интереси без директног изазивања руског утицаја и уз уважавање независних политика држава региона (Jian 2018; Trailović 2022, 76–79, 86).

Са друге стране, на Балкану, утицај ЕУ (неке земље су чланице, а неке кандидати) делује као важан фактор који обликује и кинеске стратегије и локални пријем њених иницијатива, стварајући напетост између потенцијалних користи од кинеских инвестиција и захтева за усаглашавање са правилима Европске уније, која често иницијативе Кине посматра са резервом. Потреба за инвестицијама и развојем инфраструктуре у региону, чини кинеске понуде привлачним за многе државе. Међутим, релативно мања тржишта и економије Балкана чине их подложнијим утицају кинеског капитала и ризицима повезаним са задуженошћу. Додатно, присуство чланица НАТО-а, даје додатни ниво сложености кинеском ангажману у региону (Jian 2018; Lišanin 2023).

Упоредно гледано, оба региона добијају значајну дипломатску и политичку пажњу Кине, али је структура односа различита. Централна Азија има институционализован оквир сарадње (Кина + Ц5, ШОС), док је на Балкану он институционално и политички „лабав” (*China-CEEC*) и претежно заснован на мање обавезујућим споразумима или колективним политикама без јединственог система одлучивања. У Централној Азији Кина делује као равноправан регионални актер, док је на Балкану више спољни, алтернативни партнер. На Балкану Кина делује прагматично, усредсређујући се на инфраструктуру, економску корист и одржавање добрих односа са кључним политичким лидерима. Коначно, контекст надметања великих сила знатно се разликује. У Централној Азији, кинеско деловање је у великој мери обликовано сложеним односом са Русијом, при чему обе силе настоје да очувају своје сфере утицаја док у региону Балкана, Кина пре свега настоји да балансира односе са ЕУ и САД, настојећи да прошири свој утицај без директне конфронтације.

Безбедносни ангажман

Сарадња у области безбедности представља још један кључни оперативни модел спољнополитичког деловања Кине у Централној Азији. Модалитети сарадње обухватају редовну размену обавештајних података, специјализоване програме образовања и обуке особља у области безбедности, као и заједничке вежбе које укључују како редовне оружане снаге, тако и полицијске структуре (Weitz 2025). ШОС је организација која служи као важна платформа за јачање међусобног политичког поверења, подстицање економске сарадње и унапређење безбедносне координације у борби против тероризма, сепаратизма, екстремизма и трговине дрогом. Очување стабилности у пограничним областима, посебно у Синђангу, представља један од главних приоритета Кине, с обзиром на дугу границу са Казахстаном, Киргистаном и Таџикистаном. Борба против „три зла” (тероризма, сепаратизма и верског екстремизма) заузима централно место у њеној безбедносној политици. Из тих разлога, фокус на стабилности региона Централне Азије тесно је повезан са унутрашњом безбедношћу Кине.

Кина такође спроводи билатералне иницијативе безбедносне сарадње са земљама Централне Азије, посебно кроз редовне заједничке антитерористичке вежбе које најчешће одржава са Таџикистаном (Lemon and Norov 2025). Постављање кинеског војног објекта у памирском региону Таџикистана 2016. године такође означава значајно јачање кинеског безбедносног присуства у региону. Последњих година, посебно након почетка кризе у Украјини, Кина почиње да заузима и значајно место у продаји оружја у Централној Азији, као још једног елемента њеног безбедносног ангажмана у Централној Азији (Avdaliani 2025; Weitz 2025).

Иако су се и централноазијске републике и Кина ослањале на Русију у погледу безбедносних гаранција у овом региону, Кина постепено повећава сопствено ангажовање, нарочито у областима нетрадиционалних безбедносних изазова, ризика и претњи, борби против тероризма и граничној безбедности.

Кинеско ангажовање у области безбедности на Балкану је значајно ограничено и најчешће се односи на сарадњу са Србијом у овој области. Србија представља главног примаоца кинеских напредних система наоружања и технологија за надзор на Балкану. Последњих година дошло до интензивирања војно-техничке сарадње

у областима као што су набавка наоружања, трансфер технологије, заједничке вежбе и обуке. Од 2020. године Србија набавља кинеске дронове, ракетне системе противваздушне одбране и уз кинеску технолошку подршку развија домаћу производњу дрoнова. Паралелно с тим, Србија и Кина развијају све тешњу сарадњу у области јавне безбедности, нарочито у домену технологија надзора, заједничких полицијских патрола и борбе против тероризма. Ове иницијативе укључују споразуме са компанијом *Huawei*, увођење система за препознавање лица, као и заједничке полицијске патроле у српским и кинеским градовима (Zweers et al. 2020, 20–21; Trailović 2020; Trailović 2024, 294–295). Заједничке полицијске патроле са кинеском страном у својим градовима организује и Хрватска (CGTN 2025).

Упоредно гледано, кинеско ангажовање у области безбедности знатно се разликује између региона Централне Азије и Балкана. У Централној Азији, Кина делује као фактички безбедносни партнер јер учествује у заједничким операцијама, гради војне објекте, обучава локалне снаге и продаје оружје ради сузбијања перципираних претњи. Насупрот томе, на Балкану је њена улога у безбедности ограничена готово искључиво на Србију. Кина нема војно присуство, базе, нити распоређене снаге у региону, осим симболичних полицијских патрола, а продаја оружја ван Србије готово да не постоји. Док Кина Централну Азију третира као безбедносну зону од стратешког значаја, Балкан јој пре свега представља економску арену, а не безбедносну, између осталог и због већ постојећих евроатлантских безбедносних структура.

Социокултурни ангажман

У Централној Азији, Кина је значајно уложила у културну дипломатију и образовне размене као део шире спољнополитичке стратегије. Кључни инструмент који представља једну од највидљивијих манифестација кинеских настојања да оствари утицај путем меке моћи је мрежа Конфуцијевих института, које има отворене у готово свим земљама региона, а највише, њих пет, у Казахстану. У локалним школама отворене су Конфуцијеве учионице, а Кина је проширила своје присуство у области високог образовања отварањем Пекиншког универзитета за језик и културу у Казахстану почетком 2024. године (Weitz 2025). Поред тога, Кина

је стекла утицај и у локалним медијима где објављује новине и часописе на руском језику, финансијски подржава националне информативне агенције у извештавању о Кини и организује студијска путовања централноазијских новинара у Кину. Од почетка иницијативе „Појас и пут” значајно је повећан број студената из Казахстана, Таџикистана, Киргистана и Узбекистана који студирају у Кини (Vanderhill, Joireman, and Tulepbayeva 2025, 1447).

Кина све више усмерава своје ангажовање у Централној Азији ка друштвеном аспекту сарадње, а то је посебно видљиво у оснивању три нова центра и то центара за смањење сиромаштва, контролу дезертификације и образовну размену. Ови центри представљају прелазак са инфраструктурних на пројекте оријентисане на људе, чији је циљ унапређење пољопривреде, заштите животне средине и стручног образовања. Центар за образовну размену продубљује већ постојећу сарадњу у образовању и обуци кадрова. Планира се више хиљада стипендија и нових програма стручног усавршавања (Sharifli 2025).

Културни ангажман Кине на Балкану представља један од важних аспеката њеног спољнополитичког деловања у региону и важан инструмент јачања меке моћи. Кроз институционалне, медијске и образовне механизме, Кина настоји да обликује позитивну перцепцију и продуби међукултурно разумевање, повезујући културну дипломатију са ширим спољнополитичким и економским циљевима у оквиру Иницијативе „Појас и пут”. Основу кинеског културног присуства у региону чине Конфуцијеви институти, који су успостављени у готово свим земљама Балкана, од чега у Србији постоји три (Београд, Нови Сад, Ниш). Ови институти функционишу као кључни канали промоције кинеског језика и културе, али и као средишта за развијање академске и културне сарадње. Поред наставе језика, они организују јавна предавања, изложбе, радионице и студентске размене. Њихове активности се надовезују на деловање кинеских амбасада, које редовно подржавају културне манифестације као што су Пролећни фестивал и прославе кинеске Нове године, као и бројне програме у оквиру образовне сарадње (Trailović 2021, 46–54; Stanicek and Tarpova 2022, 6).

Поред тога, кинески културни ангажман све више укључује медијску и дигиталну димензију. Кинески међународни радио (*CRI*) и новинска агенција Синхуа (*Xinhua*) имају стабилно присуство у балканским земљама, често у сарадњи са националним медијима,

што омогућава ширење позитивног наратива о Кини. Кинеске дипломате и медијски представници активно користе друштвене мреже за промоцију културних садржаја и представљање кинеских развојних достигнућа, прилагођавајући се локалним публицистичким контекстима. Културна дипломатија Кине на Балкану такође обухвата развој академске сарадње и подршку научним институцијама. Универзитети из Србије, Црне Горе, Северне Македоније и Албаније склопили су споразуме о сарадњи са бројним кинеским универзитетима и академијама, што је довело до заједничких истраживања, размене наставника и студената и оснивања заједничких програма. На локалном нивоу, Кина подстиче сарадњу градова и региона кроз програме братимљења, који имају дугу традицију у кинеској дипломатији (Trailović 2021, 46–54; Stanicek and Tarpova 2022, 6).

Упоредно гледано, друштвени и културни ангажман Кине у Централној Азији и на Балкану показује знатне сличности у инструментима и циљевима, али и извесне разлике у приступу и интензитету. У оба региона Кина користи културну дипломатију као средство пројекције меке моћи, ослањајући се на мрежу Конфуцијевих института, програме образовних размена и медијско присуство како би промовисала позитиван имиџ и подстакла међукултурно разумевање. Међутим, у Централној Азији кинески ангажман има наглашенију социо-економску компоненту.

Упркос растућем присуству у области културне дипломатије, кинеска мека моћ у оба региона суочава се и са значајним ограничењима. У Централној Азији, позитиван имиџ Кине често је ослабљен питањима у вези са миграцијом кинеске радне снаге, економске зависности и „дужничке замке”, као и због начина на који Кина третира сународнике централноазијских народа у Кини, пре свега етничке Казаке и Киргизе (Vanderhill, Joireman, and Tulepbayeva, 2025). На Балкану, утицај Кине је ограничен снажним институционалним и културним присуством Европске уније и Запада, али и перцепцијама да кинеске моделе економског пословања карактерише мање транспарентности као и нижи стандарди заштите животне средине. Поред тога, Институт Конфуције и кинески медијски пројекти имају домете који су мањи у поређењу са западним академским и медијским каналима. Ова ограничења указују да кинеска мека моћ, иако све присутнија, остаје уравнотежена локалним, регионалним и глобалним факторима.

ПЕРСПЕКТИВЕ И СЦЕНАРИЈИ РАЗВОЈА КИНЕСКОГ АНГАЖМАНА У ДВА РЕГИОНА

На основу урађене упоредне анализе могуће је скицирати будуће правце кинеског деловања који указују на продубљивање разлика у приступу Кине према Централној Азији и Балкану. Иако ће економска дипломатија остати темељ спољне политике у оба региона, сценарији будућег ангажовања ће се развијати у зависности од геополитичких специфичности оба региона као и стратешких приоритета Кине у вези са њима.

У региону Централне Азије, перспектива кинеског ангажовања креће се у правцу консолидације позиције регионалног хегемона у настајању. Будући сценарији указују на прелазак са примарно економске сарадње на свеобухватну политичку и безбедносну интеграцију. Успостављање формата самита шефова држава „Кина + Ц5” и потписивање Уговора о вечитом добросуседству указују на то да Кина не планира само да задржи економску доминацију, већ и да формализује своју политичку улогу независно од других великих сила. С обзиром на то да је овај регион кључан за кинеску енергетску безбедност и стабилност Синђанга, очекује се даљи раст кинеског безбедносног присуства. То подразумева интензивирање војних вежби, продају наоружања и јачање капацитета за борбу против тероризма, чиме Кина постаје фактички безбедносни гарант региона, паралелно са Русијом. Кина ће вероватно проширивати присуство и у секторима високих технологија, обновљивих извора енергије и дигиталне инфраструктуре.

Насупрот томе, будућност кинеског ангажовања на Балкану вероватно ће задржати карактеристике секундарног и селективног приступа. Кина ће наставити да третира регион првенствено као транзитну тачку и „капију” за приступ тржишту Европске уније, а не као зону свог примарног политичког утицаја. Сценарио за Балкан предвиђа наставак прагматичне економске сарадње фокусиране на инфраструктуру, али уз стално балансирање са интересима ЕУ и САД. Уместо стварања чврстих регионалних институција, Кина ће се ослањати на билатералне односе, при чему ће Србија вероватно остати кључно чвориште и једина земља са којом ће се развијати дубља сарадња. Ограничења која намећу присуство НАТО и ЕУ спречиће Кину да на Балкану реплицира свеобухватни модел присуства какав гради у Централној Азији.

ЗАКЉУЧАК

Упоредна анализа спољнополитичког ангажмана Народне Републике Кине у Централној Азији и на Балкану показује да се у оба случаја може уочити конзистентна примена основних постулата кинеске спољне политике, али уз изражену прилагодљивост конкретним регионалним условима. У оба региона, економска димензија представља основу и полазиште кинеског деловања, при чему се економска дипломатија користи као примарни инструмент политичког и укупног утицаја. Иницијатива „Појас и пут” је у том смислу кључни оквир који повезује кинеске стратешке циљеве са интересима држава партнера, док се у пракси спроводи у складу са различитим могућностима и ограничењима сваког региона. Сличности се огледају и у дипломатском ангажману, где Кина комбинује билатералне односе са мултилатералним форматима, наглашавајући принципе суверенитета, узајамне користи и немешања у унутрашње послове, у складу са концептом „заједнице заједничке будућности човечанства”. Друштвени и културни аспекти, попут Конфуцијевих института, стипендија и медијске сарадње, служе као инструменти меке моћи, мада са ограниченим досегом у оба региона због језичких и културних баријера.

Међутим, упркос овим паралелама, постоје значајне разлике које илуструју прилагодљивост кинеске стратегије. У Централној Азији, као суседном региону, Кина показује дубље и мултидимензионално ангажовање. У Централној Азији, Кина је развила позицију економског, а у извесној мери и безбедносног актера првог реда. Овај регион је за Кину од виталног стратешког значаја као извор енергетских ресурса, као копнени транзитни коридор ка Европи и као зона од високог безбедносног приоритета због близине Синђанга. Економски ангажман прати умерено, али стабилно продубљивање политичке и безбедносне сарадње, најчешће у оквиру чвршће институционализованих мултилатералних механизма као што је Шангајска организација за сарадњу и самити „Кина + Ц5”. На Балкану, с друге стране, кинеско присуство има секундарни карактер и знатно је више усмерено на инфраструктурне и инвестиционе пројекте него на политичке или безбедносне аспекте. Иако је регион од мањег стратешког значаја за Кину у односу на Централну Азију, он представља важну спону у копненим и поморским правцима повезивања са Европом и њеним тржиштем, као и зону политичког

продора у оквиру европског простора. Кинески приступ на Балкану карактерише прагматизам и флексибилност, уз тежњу да се сарадња одвија у оквиру билатералних односа и „лабавијих” регионалних формата као што је „Кина – земље Централне и Источне Европе”.

Ови налази указују на ширу логику кинеске спољне политике која је стратешки конзистентна у залагању за суверенизам, инклузивни мултилатерализам, узајамну корист и доследну примену економске стратегије (*economic statecraft*), али њена имплементација је контекстуално флексибилна и балансира глобалне амбиције са локалним реалностима, ограничењима и могућностима. У Централној Азији, Кина делује као регионални хегемон у настајању, суптилно конкуришући Русији и другим геополитичким актерима „Велике игре”, док на Балкану позиционира себе као алтернативног партнера, избегавајући директну конфронтацију са западним политичким и безбедносним структурама.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Avdaliani, Emil. 2025. “How Central Asia Is Embracing Chinese Arms Sales.” *South China Morning Post*. April 30, 2025. <https://www.scmp.com/opinion/asia-opinion/article/3308328/how-central-asia-embracing-chinese-arms-sales>.
- Balkan Investigative Reporting Network [BIRN]. n.d. “China in the Balkans.” *Balkan Investigative Reporting Network*. Accessed October 5, 2025. <https://china.balkaninsight.com/>.
- Belt and Road Portal. 2025. “China-Central Asia freight trains soaring amid closer economic ties.” *Belt and Road Portal*. June 17, 2025. <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/0GSDR390.html>.
- Bitabarova, Assel G. 2018. “Unpacking Sino-Central Asian engagement along the New Silk Road: a case study of Kazakhstan.” *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 7 (2): 149-173. DOI: <https://doi.org/10.1080/24761028.2018.1553226>.
- CGTN. 2025. „U Zagrebu započela 6. zajednička kinesko-hrvatska policijska patrola.” 18. jul 2025. <https://serbian.cri.cn/2025/07/18/ARTI1752803628775398>.
- China National Petroleum Corporation [CNPC]. n.d. “Flow of Natural Gas from Central Asia.” *China National Petroleum Corporation*. Accessed October 19, 2025. <http://www.cnpc.com.cn/en/>

- FlowofnaturalgasfromCentralAsia/FlowofnaturalgasfromCentralAsia2.shtml.
- China-CEEC Cooperation. 2021. "About Us." *China-CEEC Cooperation*. December 8, 2021. http://www.china-ceec.org/eng/jj/zyjz/202112/t20211228_10476286.htm.
- Choyleva, Diana. 2024. "China's 'New Era' Changes the Game for Global Actors." *Asia Society Policy Institute*, April 4, 2024. <https://asiasociety.org/policy-institute/chinas-new-era-changes-game-global-actors>.
- Council on Foreign Relations. n.d. "China and Global Governance." *Council on Foreign Relations*. Accessed October 28, 2025. <https://www.cfr.org/china-global-governance/>.
- Doshi, Rush. 2019. "Hu's to Blame for China's Foreign Assertiveness?" *Brookings Institution*, January 22, 2019. <https://www.brookings.edu/articles/hu-to-blame-for-chinas-foreign-assertiveness/>.
- Dou, Lirong, Wen, Zhixin, and Wang, Zhaoming. 2024. *Global Oil and Gas Resources: Potential and Distribution*. Singapore: Springer.
- Huaipu, Zhao. 2003. "Basic Principles and Overall Strategies of China's Diplomacy." In *Contemporary China and Its Foreign Policy*, ed. Yang Fuchang, 181–195. Beijing: World Affairs Press.
- Intermodal and Logistics. 2019. "COSCO Shipping Lines (România): Connecting cargo flows from Central Asia to Central and Eastern Europe via Constanța Port." *Intermodal and Logistics*. September 4, 2019. <https://www.intermodal-logistics.eu/cosco-shipping-lines-romania-connecting-cargo-flows-from-central-asia-to-central-and-eastern-europe-via-the-port-of-constant/>.
- International Organization for Mediation [IOMed]. n.d. "About Us." *International Organization for Mediation*. Accessed December 8, 2025 <https://www.iomed.int/about-us/>.
- Jakóbowski, Jakub. 2018. "Chinese-Led Regional Multilateralism in Central and Eastern Europe, Africa and Latin America: 16 + 1, FOCAC, and CCF." *Journal of Contemporary China* 27 (113): 659–673. DOI: 10.1080/10670564.2018.1458055.
- Jian, Junbo. 2018. "China in Central Asia and the Balkans: Challenges from a Geopolitical Perspective." In *The Belt & Road Initiative in the Global Arena*, eds. Cheng, Y., Song, L., Huang, L., 241–261. Singapore: Palgrave Macmillan.
- Lanteigne, Marc. 2020. *Chinese Foreign Policy: An Introduction*. 4th ed. Abingdon, UK: Routledge.
- Lemon, Edward, and Ruslan Norov. 2025. "How China is Adapting to Tajikistan's Demand for Security Cooperation." *Carnegie Endowment*

- for International Peace*, March 20, 2025. <https://carnegieendowment.org/posts/2025/03/how-china-is-adapting-to-tajikistans-demand-for-security-cooperation?lang=en>.
- Lišanin, Mladen. 2023. "Prospects of European-Chinese Contest for Influence in the Western Balkans: The Case of Serbia." In *China and World Politics in Transition. Global Power Shift*, eds. Attinà, F., Feng, Y., 195–201. Cham: Springer.
- Liu, Zuokui. 2019. "China's Investment in the Balkans under the Belt and Road Initiative: A Chinese Perspective." *Insight Turkey* 21(2): 91–105. DOI: 10.25253/99.2019212.07.
- McBride, James, Noah Berman, and Andrew Chatzky. 2023. "China's Massive Belt and Road Initiative." *Council on Foreign Relations*, February 2, 2023. <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>.
- Medeiros, Evan S. 2009. *China's International Behavior: Activism, Opportunism, and Diversification*. RAND Corporation.
- Mitrović, Dragana. (2023). "The dynamics of the Republic of Serbia's cooperation with China via the Belt and Road Initiative and the "Sixteen plus One" platform." *Journal of Contemporary East Asia Studies*, 12 (1): 148–178. DOI: 10.1080/24761028.2023.2240999.
- Mitrović, Dragana. 2022. "COVID-19 as the Magnifying Glass of China's Foreign Policy for a New Era." *Teme* 46 (3): 693–714. DOI: 10.22190/TEME220306037M.
- Muratalieva, Nargiza. 2024. "Chinese Lending Adapts to Central Asia's Realities." *Carnegie Endowment for International Peace*. August 19, 2024. <https://carnegieendowment.org/posts/2024/08/china-investment-central-asia-debt>.
- Pomfret, Richard. 2025. "China Remains Pivotal to Central Asia's Balancing Act." *East Asia Forum*, August 28, 2025. <https://eastasiaforum.org/2025/08/28/china-remains-pivotal-to-central-asias-balancing-act/>.
- Popović, Slobodan. 2024. *Zagonetka u mozaiku poretka „kineskog sna“: Šangajska organizacija za saradnju*. Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu.
- Raditio, Klaus Heinrich. 2024. "Deciphering Xi Jinping's Community of Shared Future for Mankind." *E-International Relations*, September 9, 2024. <https://www.e-ir.info/2024/09/09/deciphering-xi-jinpings-community-of-shared-future-for-mankind/>.
- Rostami, Samyar. 2025. "China and Central Asia: Strategic Partnership in the Era of a Multipolar World." *New Eastern Outlook (NEO)*, September

- 19, 2025. <https://journal-neo.su/2025/09/19/china-and-central-asia-strategic-partnership-in-the-era-of-a-multipolar-world>.
- Sakenova, Saniya. 2025. "Central Asia and China Reach Eternal Strategic Partnership, Says President Tokayev." *The Astana Times*. June 17, 2025. <https://astanatimes.com/2025/06/central-asia-and-china-reach-eternal-strategic-partnership-says-president-tokayev/>.
- Scobell, Andrew. 2020. "Something Old, Something New: Continuity and Change in China's Foreign Policy." *RAND Corporation*, September 9, 2020. <https://www.rand.org/pubs/testimonies/CTA774-1.html>.
- Stanicek, Branislav, and Simona Tarpova. 2022. *China's Strategic Interests in the Western Balkans*. European Parliamentary Research Service Briefing PE 733.558. Accessed November 2, 2025. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733558/EPRS_BRI\(2022\)733558_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733558/EPRS_BRI(2022)733558_EN.pdf).
- State Council Information Office of the People's Republic of China [SCIO]. 2019a. "China and the World in the New Era". *China's State Council Information Office*. September 27, 2019. https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201909/27/content_WS5d8d80f9c6d0bcf8c4c142ef.html.
- State Council Information Office of the People's Republic of China [SCIO]. 2019b. "White paper on National Defence in New Era". *China's State Council Information Office*. July 24, 2019. https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201907/24/content_WS5d3941ddc6d08408f502283d.html.
- State Council Information Office of the People's Republic of China [SCIO]. 2023. "China's Position on the China-Central Asia Strategic Partnership in the New Era." *State Council Information Office of the People's Republic of China*. September 26, 2023. http://english.scio.gov.cn/whitepapers/2023-09/26/content_116710660.htm.
- State Council of the People's Republic of China. 2023. "Explainer: Unraveling the significance of the China-Central Asia Summit." *State Council of the People's Republic of China*. May 15, 2023. https://english.www.gov.cn/news/202305/15/content_WS6461d15ec6d03ffcca6ed086.html.
- Stekić, Nenad. 2024. "Analysing Comprehensive Strategic Partnership between China and Serbia: Political, Economic, and Military-Technical Relations." In *Routledge Handbook of Chinese and Eurasian International Relations*, ed. Sahakyan, Mher, 214–227. London: Routledge.
- Taliga, Harri. 2021. *Belt and Road Initiative in Central Asia*. Brussels: International Trade Union Confederation.

- Trailović, Dragan. 2020. „Vojna i bezbednosna saradnja Kine i Srbije: pokazatelj nove uloge Kine u Evropi.” *Politika nacionalne bezbednosti*, 18 (1): 125–145. DOI: 10.22182/pnb.1812020.6.
- Trailović, Dragan. 2021. „Kulturna diplomatija NR Kine na Zapadnom Balkanu: Srbija u uporednoj perspektivi.” *Kultura*, 173: 35–67. DOI: 10.5937/kultura2173035T.
- Trailović, Dragan. 2022. „Nove političko–ekonomske inicijative Narodne Republike Kine i Sjedinjenih Američkih Država u Centralnoj Aziji: Diplomatske platforme ‘Kina+5’ i ‘C5+1’.” *Srpska politička misao* 76 (2): 75–101. DOI: 10.22182/spm.7622022.4.
- Trailović, Dragan. 2024. “Steel friendship” of the political elites: How China became a soft power player in Serbia.” In *Harvesting the winds of change: China and the global actors*, eds. Aleksandar Mitić and Katarina Zakić, 283–306. Belgrade: Institute of International Politics and Economics.
- Vanderhill, Rachel, Sandra F. Joireman, and Roza Tulepbayeva. 2025. “In the Shadow of the Dragon: Chinese Soft Power in Central Asia.” *International Affairs* 101 (4): 1441–1461. DOI: 10.1093/ia/iiaf103.
- Vangeli, Anastas, ed. 2022. *The Role of China in Southeast Europe*. Athens: Friedrich-Ebert-Stiftung Athens Office.
- Vangeli, Anastas. 2022. “China in Southeast Europe: A Regional Perspective.” In *The Role of China in Southeast Europe*, ed. Anastas, Vangeli, 3–11. Athens: Friedrich-Ebert-Stiftung Athens Office.
- Wang, Zheng. 2014. “The Chinese Dream: Concept and Context.” *Journal of Chinese Political Science*, 19 (1): 7–23.
- Weitz, Richard. 2025. “Sino-Russian Interactions Regarding Central Asia: Preliminary Summary.” *Hudson Institute*. Accessed November 5, 2025. <https://www.hudson.org/security-alliances/sino-russian-interactions-regarding-central-asia-preliminary-summary-richard-weitz>.
- Yunis Sharifli. 2025. “Moving Beyond Infrastructure: Key Outcomes from the Second China–Central Asia Summit.” *The China-Global South Project*, June 25, 2025. <https://chinaglobalsouth.com/analysis/china-central-asia-cooperation-centers-soft-power/>.
- Zhu, Zhiquan. 2025. “China’s Foreign Policy.” *OBO in International Relations*. Accessed November 7, 2025. <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199743292/obo-9780199743292-0025.xml>.
- Zweers, W., Shopov, V., van der Putten, F.P., Petkova, M., & Lemstra, M. 2020. *China and the EU in the Western Balkans: A zerosum game?*. The Hague: The Clingendael Institute. <https://www.clingendael.org/sites/default/files/2020-08/china-and-the-eu-in-the-western-balkans.pdf>.

Dragan Trailović*

Institute of International Politics and Economics, Belgrade

CHINA'S FOREIGN POLICY IN CENTRAL ASIA AND THE BALKANS: A COMPARATIVE PERSPECTIVE**

Resume

The paper analyses the foreign policy activities of the People's Republic of China in Central Asia and the Balkans, highlighting the similarities and differences in its engagement in these geopolitically significant regions. The study adopts a comparative approach at the regional level, examining Central Asia and the Balkans as two parallel arenas of Chinese foreign policy activity. The comparative framework is structured around four dimensions: economic, political, security, and social.

A comparative analysis of China's foreign policy engagement in Central Asia and the Balkans reveals how Beijing positions itself as a global actor with a flexible and pragmatic approach that relies on economic instruments as the foundation of its influence while adapting to regional specificities. In both regions, economic engagement constitutes the dominant pillar of China's foreign policy, primarily through the Belt and Road Initiative. Similarities are also evident in the diplomatic sphere, where China combines bilateral relations with multilateral formats, emphasizing the principles of sovereignty, mutual benefit, and non-interference in internal affairs, consistent with the concept of a "community with a shared future for mankind". Social and cultural dimensions, such as Confucius Institutes,

* E-mail address: dragan.trailovic@diplomacy.bg.ac.rs; ORCID: 0000-0001-9707-9867.

** The paper presents the findings of a study developed as part of the research project entitled 'Serbia and Challenges in International Relations in 2025', financed by the Ministry of Science, Technological Development, and Innovation of the Republic of Serbia and conducted by the Institute of International Politics and Economics, Belgrade, during the year 2025.

scholarships, and media cooperation, serve as instruments of soft power in both regions.

However, despite these similarities, there are significant differences that illustrate the adaptability of China's strategy. In Central Asia, as a neighbouring region of vital strategic importance, China demonstrates a deeper and more multidimensional engagement. This engagement is reflected in China's economic dominance, developed trade networks, and substantial investments; politically, it relies on well-established institutional frameworks such as the Shanghai Cooperation Organization (SCO) and the China+C5 format; and in the security sphere, it is actively involved in counterterrorism efforts through security cooperation, joint exercises, and arms sales. This approach reflects the priorities of China's national security, particularly concerning Xinjiang and the Uyghur issue. Another key difference lies in the importance of energy security, as access to Central Asia's abundant energy resources represents one of China's main strategic objectives. In contrast, in the Balkans—a more distant region under stronger influence from the EU, the United States, and NATO—China's engagement is more selective and predominantly economic, focusing on infrastructure projects and access to the wider European market. Political and security involvement is limited, being most intensive in Serbia. Although China also invests in energy projects in the Balkans, such activities are primarily linked to market access and the potential securing of resources for its broader needs, rather than to immediate energy security concerns, as in the case of Central Asia. Central Asia is key to China's security and energy needs, whereas the Balkans function as a strategic gateway to EU markets and a space for enhancing political influence on Europe's periphery.

These differences in strategic objectives and operational approaches point to the pragmatic and adaptive nature of China's foreign policy. Its actions are carefully tailored to the specific geopolitical context and characteristics of each region. In Central Asia, China acts as a co-superpower, shaping the regional order through economic, political, and security instruments, while in the Balkans, it is a secondary but rising

actor seeking to expand its influence through infrastructure, loans, and political partnerships, balancing its global ambitions with the European institutional framework.

Keywords: foreign policy, Belt and Road Initiative, economic diplomacy, China, Central Asia, Balkans

*** Овај рад је примљен 01. новембра 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 08. децембра 2025. године.